

Gr. 13. num. 21.

13

PROBLEMA HISTORICO-IVRIDICVM
AN EX L. IVLIA AVGVSTI POENA 1748, 11
ADVLTERII FVERIT MORTIS
PROPONIT

12

QVO SIMVL
VIRO MAGNIFICO, ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO
ATQVE CONSVLTISSIMO

P 444

IOANNI GEORGIO
PERTSCHIO

IVRECONSVLTO CELEBERRIMO, ANTECESSORI
ET H. T. VICE-RECTORI IN ACADEMIA
IVLIA CAROLINA
SERENISSIMO BRVNOVICENSIVM AC LVNEBVR-
GENSIVM DVCI A CONSILIIIS AVLAE ET IVSTI-
TIAE, NEC NON CVRIAE PROVINCIALIS QVAE
GVELPHERBYTI EST ADSESSORI
ORDINARIO

DE MVNERE VICE-RECTORIS

IN ACADEMIA IVLIA CAROLINA
D. VII. CAL. IVLII A. R. D. c1b1bCCXXXVIII.

ADITO

GRATVLATVR
CAROLVS FRIDERICVS SCHVBERT
CIZ. MISN. LL. C.

HELMSTADII STANNO DRIMBORNIANO.

Si vlla vnquam res diffensum inter doctores mouet, est sane quaestio: quando adulterium apud Romanos poena capitis a magistratu fuerit primo punitum? Alii, vt AVGVSTINVS *de ciuit. dei* L. III. c. 5.

CHRIST. GOTTFR. HOFFMANN *in diss. de diffensu iur. in pun. adult. crim.* C. III. §. 8. sq. BRISSONIVS *in comment. ad L. lul. de adult.* WISSENBACH *in embli. Trib. p. m.* 161. sq. & HEINECCIUS *in syntagm. antiquit. Rom. L. IIII. t. 18. §. 52.* tempore Constantini Magni; alii vt FRANC. HOTOMANNVS *in quaest. illustr. Q. XXIII. p. m.* 186. sub Constantio atque Constante; alii sub Alexandro Mamea; alii sub Diocletiano et Maximiano; alii, vt GER. NOODT *in Dioclet. & Maxim. c.* 19. paullo post horum tempora; alii, vt M. ANTON. DELRIO *in repet. L. 18. C. de transact. p.* 65. edit. Lugd. sub diuis fratribus; alii vt M. LYCLAMA *membran. L. II. ecl. 9.* ex L. Iulia Augusti id factum esse existimant. Quid itaque inter varias variorum opiniones est statuendum? Tantasne licet componere lites? Licet vtique; modo paullo adcuratius inter gratiam, iustitiam & legis auctoritatem distinguamus, vt probe monet M. LYCLAMA *a. l. p. m.* 174. quod, quantum fieri poterit, vt efficiam, operam nauabo.

Romulus inter alias leges & hanc dedisse, vt adulterium *ως ἀμαρτημάτων γυναικείων εσχάτων* in vxore maritus & cognati morte punire queant, si mulier *εν εγγύω* fuerit deprehensa, testantur DIONYS. HALIC. L. II. p. 95. sq. & GELLIVS *in noct. Att. L. X. c. 23.* quod idem velle mihi videtur HORAT. *Serm. L. I. sat. 3.*

Oppida coeperunt munire & ponere leges;

Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.

& de arte poet.

fuit haec sapientia quondam,

Publi-

Publica priuatis secernere sacra profanis :
Concubitu prohibere vago : dare iura maritis :
Oppida moliri : leges incidere ligno.

Hoc, ni fallor marito competebat vi domesticæ potestatis, cui & vxor erat subiecta si in manum eius, hoc est: in familiam venerat, vt explicat GELLIVS l. c. L. XVIII. c. 6. Maritus enim tunc erat vxoris iudex, & in hanc gaudebat imperio, IDEM *ibid.* L. X. c. 23. & CORN. TACITVS *annal.* L. XIII. c. 32. exemplum profert de Pomponia Graecina, Plautio nupta, quæ mariti iudicio fuit permiffa, sicuti & a GER. NOODT *in probab. iur.* L. II. c. 9. T. I. *oper. p. m.* 44. & HEINECCIO a. l. L. I. t. IO. §. 6. *sq.* satis est demonstratum. Hanc vtut priuatam, legitimam tamen licentiam, vltimi Romanorum regis Tarquinii Superbi ætate adhuc viguisse patet ex DIONYS. HALIC. L. IIII. p. 262. vbi de Sexto Tarquinio stuprum inferente Lucretiæ refert, huic illum eandem poenam minitatum esse. Quem ad modum autem saluberrimæ leges sæpius non diu florere solent, ita & hæc sanctio eiectos post reges euanuit. Quum enim, vt recte conicit GOTTFR. LENGNICH *in diss. de orig. & progr. poenæ adult. apud Rom.* C. II. §. I. ex Asia aduheretur ista libido, & cum aliis quoque sceleribus, honestatis quasi speciem prae se ferret, atque vt de Cn. Pompeii tempore TACIT. l. c. L. III. c. 28. *non mos, inquit, non ius, deterrima quæque impune; factum infimul est, vt mitiori poena adulterium coerceretur. Et licet, monente AVGVSTINO l. a. L. IIII. c. I. multa adulteria morte punirentur, in multa tamen & lenius sentiere Romani. Diuortii tantum poenam in adulteram statuiffe, eamque dotis amiffione multasse, adulterum vero in eandem dotis summam damnasse, quin immo adulteras a cognatis vltra ducentefimum lapidem remotas fuiffe*

fuisse ex variis scriptoribus probat *laudatus* LENGNICH. c. *diff. C. II. §. 3. sq.* Hinc tot huius generis flagitia exstitisse testis est SENECA *de benef. c. 16.* vbi: *Numquid, inquit, iam vllus adulteris pudor, postquam eo ventum est, vt nulla virum habeat, nisi vt irritet adulterum, argumentum est deformitatis pudicitia. Quam inuenies tam miseram, tam sordidam, vt illi satis sit, vnum adulterorum par nisi singulis diuisit horas, & non sufficit dies omnibus, nisi ad alium gestata est, apud alium mansit. Infrunita & antiqua est, quae nesciat matrimonium vocari vnus adulterium.* IDEM quoque ep. 95. *Libidine, ait, ne maribus quidem cedunt pati nutae.* Et HORATIVS *Serm. L. II. sat. 2.* acerbe satis carpit adulteros.

Quam ob causam Augustus perspiciebat crescenti in dies malo, poena opus esse grauiori, hinc inueterato quasi delicto, quod tantas iam egerat radices, frena iniicere funditusque illud delere conatus, contra adulterium dabat sanctionem, vt testantur PLYTARCHVS *in Apophlegm.* & SVETONIVS *in vita Augusti c. 34.* qua pristinam castitatem & antiquos Romani populi mores restitui posse censebat, quare illius laudes canit HORATIVS *Carm. L. IIII. od. 5.*

*Nullis polluitur casta domus stupris,
Mos & lex maculosum edomuit nefas,
Laudantur simili prole puerperae,
Culpam poena premit comes.*

Sed haec ipsa lex doctores in varias traxit partes; alii enim, vt IO. SELDENVS *in vxore Ebraea L. III. c. 12.* & BRISSONIVS *a. l. p. 34. edit. Heidelb. relegationem;* alii, vt DIONYS. GOTHOFR. *ad nou. 134. c. 10.* deportationem; alii denique, vt LENGNICH *c. d. C. III. f. I. §. 6. sqq.* diuortium, dotis partis amissionem aliaque opprobria poenam fuisse hallucinantur; Longe tamen verius

verius existimant alii cum M. LYCLAMA a. l. ANDR. SCHNEIDERO in repet. L. 18. C. de transact. C. VI. n. 13. VNGEPAVERO Ex. XVI. qu. II. & RIEMERO in quaest. Dec. XIII. qu. 3. adulterium capitale & mortis poenam in reos huius delicti fuisse statutam, quod quocumque ex legibus & scriptoribus satis adparet.

Leges quod attinet satis sane probant hoc §. 4. I. de publ. iud. l. 9. C. ad L. Iul. de adult. coërc. l. 18. C. de transact. quas constitutiones a Triboniano interpolatas & ad tempora eius aevi accommodatas esse somniant frustra que contendunt AVGVSTINVS l. c. L. III. c. 5. WISENBACH a. l. & quod miror, follers ille alias antiquitatum perscrutator HEINECCIUS c. l. L. IIII. t. 18. §. 51. & in elem. iur. civ. sec. ord. digest. P. VII. §. 183. * cum tamen & scriptorum testimonia referant, capitis poenam adulteris fuisse irrogatam. Probat id satis OVIDIVS fast. L. IIII. v. 321.

*Castra negor, si tu damnas meruisse fatebor,
Morte tuam poenas, iudice victa dea.*

& IVVENALIS sat. II. v. 30.

leges reuocarat amaras,

Omnibus atque ipsi Veneri Martique tinnendas.

quae verba DELRIO c. l. p. m. 57. sq. falsè explicat, & BARN. BRISSONIVS a. l. p. m. 40. sq. absque ratione in suas partes trahit. Leges enim amarae, quas Domitianus reuocarat, erant illae, quae adulterii reos morte adfiebant, quo & tendit locus SVETONII in vita Augusti c. 35. *Matronas prostratae pudicitiae, inquit, quibus accusator publicus deesset, ut propinqui more maiorum de communi sententia coercerent, auctor fuit.* Communis vero sententia, secundum quam animaduertere debebant, erat ea, quam refert PIGHIVS: *adulterii conuictam vir & cognati,*

*uti volent, necanto, quo & faciunt AVREL. PRVDEN-
TIVS L. I. in Symmachum :*

Morte maritalis dabat indignatio poenas.

HORATIVVS Serm. L. I. sat. 2.

ne poeniteat te,

Desine matronas sectarier : unde laboris

Plus haurire mali est, quam ex re decerpere fructus.

& ead. sat. sub fine :

Deprendi miserum est.

& Iuuenalis sat. 10.

fiet adulter

Publicus & poenas metuet, quascunque mariti

Exigere irati, nec erit felicior astro,

Maritis vt in laqueos nunquam incidat.

paucisque interiectis :

necat hic ferro, secat ille cruentis

Verberibus quosdam moechos & mugilis intret.

Hinc & de Tiberio TACITVS *annal. L. IIII. c. 42.*

Caesar, inquit, *obiectam sibi aduersus reos inclementiam*

eo peruicacius amplexus, Aquiliam adulterii delatam cum

Vario Ligure, quanquam Lentulus Getulicus consul designa-

tus lege Iulia damnasset, exsilio puniuit. Possent tamen

dissentientes regerere, hos scriptores loqui non de mortis

poena quam adulteris irrogasset magistratus, sed de ea

quam maritus & cognati statuissent. Hoc equidem nec ipse

inficias eo, de vno alteroue exemplo esse intelligendum.

Et si quoque, quod tamen maxime in dubium voco,

ipsis concederem de omnibus id esse censendum, exinde

& facile colligi poterit, eadem etiam poena magistratum

in adulterii reos animaduertisse. Quod si enim hoc lici-

tum fuit marito & cognatis, vt patet ex *l. 24. D. ad L.*

Iul. de adult. coërc. rationem, profecto, non perspicio,

cur priuatis plus licuerit quam magistratui & huic dene-

gata

gata fuerit potestas, vt adulterium vltimo supplicio potuerit coërcere, siquidem Augustus, qui alias in stabilienda monarchia magnam nauauit operam, priuatis non maiorem quam magistratui potuit impertiri facultatem. Et sane exstant exempla vbi adulteris capitis poena fuit irrogata. Ita enim SVETONIVS *in vita Augusti c. 67. Idem Proculum ex acceptissimis libertis, inquit, mori coëgit compertum adulterare matronas; & TACITVS c. l. L. IIII. c. 44. Nam patre eius, Iulio Antonio ob adulterium Iuliae morte punito, ait, hunc admodum adolescentulum sororis nepotem seposuit Augustus in ciuitatem Masfiliensem.*

Dubium quidem moueri posset Augustum non ita feruere in adulteros sentire potuisse, quoniam, teste SVETONIO *l. a. c. 68. & 69. ipse castitati parum fuerit deditus. Ast bene iam obseruauit ARNOBIVS aduersus gentes L. IIII. vbi: ad libidinem homines prouisi, inquit, atque ad voluptatum blanditias naturae infirmitate procliues, adulteria tamen legibus vindicant & capitalibus eos adficiunt poenis, quos in aliena comprehenderit foedera genialis se lectuli expugnatione iecisse; Et praesto sunt exempla, hoc delictum coërcuisse principes, qui tamen frequentius illud ipsum commiserint, id quod in Domitiano luculenter cognosci potest, qui teste DIONE CASSIO L. LXVII. & SVETONIO in vita eius c. 22. σωφρονας και ασέλγους και προς γυναικας και προς μερακια, & tamen castitatis leges dabat, atque in contra facientes animaduertebat; & de Antonino Caracalla refert DION COCCEIANVS in excerptis ex collectaneis Constantini Porphyrogenetae p. 755. edit. Paris. Vales. Cum ipse omnium, ait, mortalium notissimus adulter, quoad habilis fuerit ad Venerem exstitisset, alios tamen eiusdem criminis reos oderat & praeter ius ac morem capite plectebat.*

His

His itaque rationibus & testimoniis nixus, firmiter persuasum mihi habeo, legem Iuliam Augusti adulterium capitis poena coercuisse. Sed ad argumenta dissentientium erit deueniendum.

Monent primo aduersarii exempla extare, vbi adulterium mox deportatione, mox relegatione, mox alia poena fuerit punitum. Hoc ipsis lubens libensque largior & fateor id factum esse, non vero de regula & secundum ius, sed variis ex causis, vel gratia maiestatis, vel quod delinquentes honestioris alioquin generis homines erant. Prius quod attinet, clementiam principis nemo audebit cancellis ita includere, vt haec vnum alterumue ab ordinaria patratu delicti poena interdum eximere nequeat, nam: *sciendum est, discrimina esse poenarum, neque omnes eadem poena adfici posse*; sunt verba VLPIANI in l. 9. §. II. D. de poenis. Haec autem facultas non magistratui sed principi competit, l. ead. Hinc & Augustus aliquando mitius animaduertit in adulterum, quod vel ipso filiae ipsius exemplo probatur, teste SVETONIO in vita illius c. 65. Et omnia quae proferuntur exempla nihil aliud euincunt, quam Augustum leniorem poenam in reos huius sceleris interdum statuisse, quando vel motus fuit precibus, vel clementia, de qua TACITVS a. l. l. III. c. 24. *Vt valida diuo Augusto, inquit, in rempublicam fortuna, ita domi inprospera fuit, ob impudicitiam filiae ac neptis, quas vrbe depulit adulterosque earum morte aut fuga puniuit. Nam culpam inter viros ac feminas vulgatam graui nomine laesarum religionum ac violatae maiestatis adpellando, clementiam maiorum suasque ipse leges egrediebatur.* Quae verba M. LYCLAMA l. c. p. m. 270. minus recte ita interpretatus est: *quod morte eos puniendo maiorum clementiam dicat, Tacitus, egressum, in iis quos fuga puniuerit seueritatem legis Iuliae minuendo, egressum*

sum suas leges significet ; Meo enim iudicio Tacitus ibi id innuit : Caesar maiorum clementiam egressus est, nec leges a se latas obseruat, dum mitius in quosdam adulteros sentit. Hinc & Tiberius Apuleiam Variliam adulteram lenius coërcuit & teste TACITO l. c. L. II. c. 50. adulterii grauiorem poenam deprecatus est vt exemplo maiorum propinquis suis ultra ducentessimum lapidem remoueretur suasisit ; Quae verba ita capio : Caesar intercessit pro adultera & petiit ne grauem & lege statutam poenam adulterae irrogarent, suasisitque vt eam relegarent vltra ducentessimum lapidem, quoniam & maiores gratia moti recc adulterii aliquando ita puniuerint. Quare & IDEM de mor. Germ. c. 19. dum hoc libello mores Romanos cum Germanis comparat, de his dicit : *publicatae pudicitiae nulla venia* : fecius ergo apud Romanos hoc processisse satis ex his verbis colligi potest.

Nec semper clementia principis factum esse, sed interdum quoque personarum rationem habitam fuisse, arbitror, vti & intuitu stupri dispositum est in §.4. l. de publ. iud. adeoque alios exilio seu deportatione, quod vnum idemque, alios relegatione coërcuerunt, id vero quoque solius principis a potestate dependit, & quidem deportationem quod attinet dubio caret ; praesides enim qui in principis prouincias mittebantur irrogare hanc non potuerunt, l. 2. §. 1. D. de poenis l. 6. §. 1. D. de interd. & releg. quamuis in prouinciis proximum a principe haberint imperium, & gauisi fuerint iurisdictione non voluntaria solum, l. 2. 5. & 17. D. de off. praes. sed & contentiosa, l. 8. eod. atque extraordinaria, l. 5. eod. pariter ac iure gladii, l. 3. 6. 13. 14. & 21. eod. l. 6. pr. l. ult. D. de poenis. Quod sane propter ea non potuerunt, quia deportatione egregias personas coërcuerunt, principes, vbi alias vilioris generis homines vltimo supplicio adfecerunt

B

magi-

magistratus, vt accurate conicit HVBERS *in digress.* L. III. 7. id quod & l. 27. §. I. & 2. D. de poen. & l. 6. §. 2. D. de interd. & releg. probare, recte obseruat HEINECCIUS *in elem. iur. ciu. sec. ord. dig. P. I.* §. 229. * Hinc & deportandi ius praefecto vrbi non competit, sed speciali demum concessione Seueri concessum fuit, l. 6. §. I. D. de interd. & releg. l. 1. §. 4. D. de legat. 3. Hinc nec proconsules, qui in populi prouincias mittebantur, hac facultate vt potuisse censet IO. FR. BOECKELMANN *in comment. ad digesta L. I. t. 18.* §. 2. quamuis omnium magistratuum vrbano rum partes ad illos in prouincia pertinuerint, l. 7. §. vlt. l. 8. & 9. pr. D. de off. procos. Ratio, ni fallor, haec erat; deportatio surrogata fuit in locum aquae & ignis interdictionis, quae ius ciuitatis abstulit, adeoque haec a populo tantum decreta fuit, *conf.* BOECKELMANN l. a. dum ius ciuitatis nemini a priuato adimi potuit, vt dicit CICERO *orat. pro Caecina c. 35.* hinc, quia surrogatum, vt alias dicimus, naturam eius, cui surrogatur, sapit, in statu monarchico a principe tantum irrogata fuit deportatio, quod firmare videtur l. 1. 6. D. de legat. 3. quoniam hic hoc in statu id expedit, quod in democratia coram vniuerso populo solet explicari.

Poterit tamen & esse, vt culpae quoque hoc in delicto interdum fuerit habita ratio, sicut in omnibus criminibus fieri debet, l. 5. §. vlt. D. de poenis, vt non male monet LYCLAMA a. l. p. m. 174. hanc & ob causam aliquando quempiam a poena eximi potuisse probare videtur OVIDIUS *de Ponto el. 8.*

*Quod nisi delicti pars excusabilis esset,
Parua relegari poena futura fuit.*

Sic, teste TACITO *annal. L. II. c. 85.* Vistiliam in insulam Seriphon abdi satis est visum, quoniam Titidius Labeo Vistiliae maritus crimen vxoris reicuerat & lenocinium

cinium exercuisse videretur, vbi, vt hodie, ita & olim poena fuit mitigata l. 22. C. ad L. Iul. de adulter. coerc. quamuis maritus eam accusare potuit, l. 13. §. I. & 2. eod. Pari ratione & Tiberius, teste SVETONIO in vita illius c. 35. adulteras exsilio adfecit, quoniam se meretriciae vitae professione excusauerant.

Et forsitan delinquentes poenam meruentes fugam accelerabant, quare absentes damnabantur, l. 33. §. 2. D. de procurator. & tunc fiebat, vt mitiorem iis irrogarent poenam, hinc CICERO l. c. c. 34. *exilium non est supplicium, inquit, sed perfugium portusque supplicii. Nam qui volunt poenam aliquam subterfugere, aut calamitatem eo solum vertunt, hoc est, sedem ac locum mutant. Itaque nulla in lege nostra reperietur, vt apud caeteras ciuitates maleficium vllum exsilio esse multatum. Sed cum homines vincula, neces, ignominiasque vitant, quae sunt legibus constitutae, confugiunt quasi ad aram in exsiliium: qui si in ciuitate legis vim subire vellent, non prius ciuitatem quam vitam amitterent.*

Prouocant quoque aduersarii ad PAVLI sent. L. II. t. 27. §. 13. vbi: *adulterii conuictas mulieres, ait, dimidia parte dotis & parte bonorum ac relegatione in insulam placuit coërceri, adulteris vero viris pari in insulam relegatione, dimidiam bonorum partem auferri, dummodo in diuersas relegentur.* Sed nec hic locus firmum aduersariis dabit praesidium, siquidem adhuc dubium sit, vtrum Paulus de tempore latae legis Iuliae, an de aetate, qua ipse vixit, loquatur. Si posterius, quod verosimilius videtur, nihil contra me probabit, quia leges de capitis poena in adulteros statuenda eo tempore forsitan ab vsu recesserat, degebat enim Paulus sub Septimio Seuero, Caracalla & Alexandro Seuero, vid. NOODT. in Iulio Paulo c. 7. Sin prius, quod tamen maxime dubium est,

nihil aliud euincet, quam poenam adulteris interdum irrogatam fuisse mitiorem, quod sane vox *placuit*, innuere viderur.

Nec argumentum quod GER. NOODT in *Diocl. & Maxim. c. 19.* profert, eius est momenti, vt opinionem infringere queat meam; Existimat enim codicis Hermogeniani & Gregoriani tempore id scelus non fuisse capite punitum, prouocat idcirco ad SCHOLIAST. BASILIC. *L. XI. t. 2. Schol. ad l. 18. C. de transact. lit. B. T. I. p. 811.* Nam tempore, quo hi codices compilati fuerunt, adulterium non fuisse capitale concedo, sed tamen exinde non probatur, istud nec L. Iuliam morte coërcuisse.

Ex legibus quoque dissentientes probare student, adulterium ex L. Iulia mortis poena non fuisse punitum, prouocant ideo vno quasi ore ad *l. 5. D. de quaest. l. 29. §. 1. D. ad L. Iul. de adulter. coërc. l. 14. & l. 18. D. de testibus l. 20. §. 6. D. qui testam. fac. poss. l. 13. D. de his quib. vt indign. l. 2. §. 3. D. de his qui not. infam. l. 4. §. 7. D. de re militari l. 17. C. ad L. Iul. de adult. coërc.*

Quod *l. 5. D. de quaest.* attinet, illa lex non tam adulterium quam incestum coërcet. Incestum enim alium iuris gentium, alium iuris ciuilib faciebant, poena illius erat deportatio, *d. l. 5. D. de quaest. nou. 12. c. 1.* huius arbitraria, scilicet si palam mitior, si clam grauior, *l. vlt. D. de ritu nupt.* adeoque hac ex lege deportationis poena in incestum illius generis statuitur. Possent quidem aduersarii monere, quod Marcianus in *a. l. de duplici crimine adulterio & incestu loquatur, & dicat haec ambo delicta deportatione puniri, dum ipsa d. l. verba: quia agnatam violauit contra fas & adulterium vel stuprum adiungit*; id euincere videantur. Ast mea sententia nihilo minus firmo stabit thalo, cum mens *ICTi* haec sit: Incestus coërcetur deportatione, siue sine adulterio committatur,

tatur, siue hoc cum eo concurrat, dubium vero, quod posteriorem attinet casum, insimul in *a. l.* remouere vult, si nempe forsitan adulterii reus ordinaria huius sceleris poena non adficiatur, quod, vti iam supra demonstratum reddidi, fieri potuit, an nihilo fecius propter patratum incestum deportationis poena in istum sit statuenda? & hoc adfirmat rationem addens; quia duplex crimen est.

L. 29. §. 1. D. ad L. Iul. de adult. coerc. loquitur de adultero qui principis gratia vel alia ex causa capitis poenam subterfugit, adeoque non probat, adulterium ex *L. Iulia* vltimo supplicio non esse punitum.

L. 14. §. 1. 18. D. de testibus §. l. 20. §. 6. D. qui testam. fac. poss. nec quidquam contra me faciunt, siquidem adhuc sub iudice lis est, vtrum de stupri an de adulterii reis loquantur. Nam stuprum & adulterium in legibus promiscue saepius accipiuntur, vt accurate monent *ZOESIVS in comment. ad insit. L. III. t. 18. §. 15.* & *HEINECCIUS in elem. iur. ciu. sec. ord. digest. P. VII. §. 189.* Et si quoque largiar, sermonem in *all. II.* esse de adulterio, non tamen exinde colligi potest, poenam capitis non fuisse in adulteras statutam, quoniam & hae personae variis ex causis poenam ordinariam subterfugere potuerunt.

Idem & dicendum esse existimo de *l. 13. D. de his quib. vt indign.* Namque iterum quaestio erit: vtrum de adulteris an de stupratoribus stupratisue sermo sit, & licet quoque prius sit, id tantum ex hac lege erit deprobandum, adulterium committentes aliquando ab ordinaria poena eximi posse, & si hoc factum sit, nihilo minus arceri debere a testamenti factione, vt dicunt, actiua & passiuua, quoniam deportati hoc iure carent, *l. 16. D. de interd. §. releg.*

L. 2. §. 3. D. de his qui not. infam. §. l. 4. §. 7. D. de re militari ancipitem quoque & aequiuocam admittunt

interpretationem, nam vel de milite stupratore, vel de milite lenocinium committente, vel immo, quod aduersariis largiri queo, loquuntur de adultero. Istud esse potest, quoniam vti supra monui, adulterium & stuprum synonymice in legibus veniunt. Illud vel exinde probare queo, quod L. Iulia & de lenocinio disponit, quin immo militi eiusmodi in l. II. *pr. ad. L. Iul. de adulter. coerc.* eadem poena iniungitur. Sed mittam has interpretationes, facilis ero & concedam d. l. loqui de adultero, nec tamen adfertur falsitas quaedam ex eo dimanabit mei, quia & miles coram foro gratiae id potuit obtinere, vt ab ordinaria huius flagitii poena liberaretur, sed tamen propter delictum, quod famam fugillabat, sacramento debuit solui, vel si non miles, horum in numerum non recipi, quoniam non poena sed crimen famam auferit, l. 13. §. 7. D. *de his qui not. infam.* existimatione vero & fama laborans inter milites esse non poterat, l. 4. §. 1. *sqq. D. de re milit.* Accedit & huic alia ratio cur miles eiusmodi dimissus fuit, scilicet quia Romani non permittebant, militem rebus Venereis esse deditum, hinc P. Scipio Aemilianus duo millia scortorum, quae castra sequebantur, propulit, VALER. MAXIM. l. II. c. 2. cuius instituti rationem reddit BELISARIUS AQVIVIVVS *de educat. princ.* quoniam scilicet blando & delitioso feminarum luxu militibus multum fortitudinis auferatur, quare nec Augustus militibus legatisue concessit vxores interuifere, SVETONIVS *in vita Aug.* c. 24. hinc & PROPERTIVS l. III. el. 3.

Romanis vtinam patuissent castra puellis,

Essent militiae sarcina fida tuae.

De Traiano quoque refert PLINIVS l. VI. ep. 31. quod centurionem adulterii reum exauctorauerit atque relegauerit, adulteram vero Gallitam nuptam tribuno militum poenis legis Iuliae reliquerit. Hinc perspicitur potest, gratia

•••••) 15 (•••••

tia Traiani mitiorem poenam dedisse centurionem ob dignitatem, cuius & nomen Caesar sententiae adposuit, teste PLINIO *a. l.* ne omnes eiusmodi causas reuocare ad se videretur; hoc est, nomen centurionis propterea sententiae adiecit, ut videant & cognoscant alii, hunc propter dignitatem ab ordinaria poena fuisse exemptum, neque censeant, omnes eadem mitigata poena adfici posse, exauctorauit tamen eum, hoc est, sacramento eum soluit, quoniam ipsum scelus commissum notabat.

L. 17. C. ad L. Iul. de adult. coërc. nec quidquam contrarii euincit, dum de adulterii accusata non vero de condemnata loquitur.

Quae cum ita sint perspicere equidem nequeo, quomodo negare velimus, adulterii poenam ordinariam ex L. Iulia fuisse mortis supplicium. Potuissem sane longe pluribus rationibus & exemplis meae opinionis veritatem demonstrare, sed ea omnia in praesenti lubens praetermissi, & haec tantum protulisse sufficere, censui. Dubitanti enim mihi, quid TIBI, VIR MAGNIFICE atque ILLVSTRIS, gratulandi causa potissimum scriberem, dum certior factus essem, TE MAGNIFICI VICE-RECTORIS munus in academia Iulia his diebus adiisse, veniebat in mentem, triennium fere excurrisse, quo mihi tam felici esse licitum erat, ut ex TVO, VIR MAGNIFICE, ore praecepta quaedam, quibus & nunc maxime delector, circa rite instituendum iuris studium acceperim, ubi & inter alia me hortatus fueris, ut antiquitatum scientiam sedulo &, quantum fieri queat, cum legum cognitione coniungerem. Hinc TIBI, VIR MAGNIFICE, demonstrare ut possem paternis consiliis & monitis TVIS obsequium me praestitisse, has qualescunque paginas conscripsi. Cognoueram enim plerosque doctores in communi, inueterato & quasi hereditario dissensu versatos huc vsque esse
circa

circa quaestionem : Vtrum ex L. Iulia adulterii poena fuerit mortis necne ? Vbi alios & magni quoque nominis ICTOS errasse & poenam, nescio quam, huic legi fingere conatos esse deprehenderam, alios e contrario verosimilius quidem coniecisse, sed rationibus adpositis parum vel nihil ponderis opinioni adiecisse obseruaram. Quapropter sarcinas colligere, rationes inuentas ponderare, nouas inuenire & addere animo mihi proponens ; haec quantum fieri potuit, collegi. TVAE itaque, VIR MAGNIFICE atque ILLVSTRIS, haec trado diiudicationi, inde vt cognoscas, num TVIS praeceptis morem gesserim, simul vero etiam TIBI honores MAGNIFICI VICE-RECTORIS breui abhinc tempore capeffitos ea qua par est animi obseruantia vt gratuler.

Hoc quo funderis munere profecto es dignissimus. Tanta namque, AVVNCVLE patris instar VENERANDE, TVA in orbem literatum sunt merita, vt iisdem TIBI comparaueris gloriae famam sempiternam, quam nec liuor proletariae istius aduersariorum turbae TIBI potuit auferre. TE enim Gera vrbs Ruthenorum comitum non ignobilis laudibus extollit, gloriatur TE Byruthum, celebrat TVAM famam celebris quae Ienae floret academia, idem facit Hildesia, & alma illa qua nunc versaris Iulia Carolina plausibus TE veneratur perpetuis atque maximis, alia vt silentio praetermittam loca, quae TIBI munera subeunda obtulerunt. Sed nec diutius in laudes TVAS excurram, ne TVAM, VIR MAGNIFICE, laedere videar modestiam. Gratulor itaque potius illos ipsos TIBI collatos honores & NVMEN in caelis SVPREMVM supplice obtestor voce, vt TE in insigne orbis literati emolumentum, in inaximam academiae Iuliae Carolinae vtilitatem, in summum familiae decus, & denique in optimum clientum, inter quos & me referri patiari, gaudium atque solatium, sospitem seruet quam diutissime. Seruet quoque DVLCISSIMAM CONIVGEM, MATRONAM, omnibus, quibus hunc sexum decet, virtutibus CONDECORATAM. Seruet itaque ac conferuet VOS in seros vsque annos, auertat a vobis quaelibet infausa, quo TVO fauore &, vera fateri liceat, paterno amore diutius frui queam. Et si votis preces addere permiffum erit abs TE, VIR MAGNIFICE, AVVNCVLE quouis pietatis cultu PROSEQVENDE, omni animi obseruantia peto atque contendo, TVO fauori & patrocinio me in posterum vt habeas commendatissimum.

P. 2.

Helmstedt, Diss., 1748-49

ULB Halle

3

005 350 832

Farbkarte #13

B.I.G.

Black

3/Color

White

Magenta

Red

Yellow

Green

Cyan

Blue

PROBLEMA HISTORICO-IVRIDICVM

AN EX L. IVLIA AVGVSTI POENA
ADVLTERII FVERIT MORTIS
PROPONIT

QVO SIMVL

VIRO MAGNIFICO, ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO
ATQVE CONSVLTISSIMO

IOANNI GEORGIO
PERTSCHIO

IVRECONSULTO CELEBERRIMO, ANTECESSORI
ET H. T. VICE-RECTORI IN ACADEMIA

IVLIA CAROLINA

SERENISSIMO BRVNOVICENSIVM AC LVNEBVR-
GENSIVM DVCI A CONSILIIIS AVLAE ET IVSTI-
TIAE, NEC NON CVRIAE PROVINCIALIS QVAE
GVELPHERBYTI EST ADSESSORI
ORDINARIO

DE MVNERE VICE-RECTORIS

IN ACADEMIA IVLIA CAROLINA

D. VII. CAL. IVLII A. R. D. c1616CCXXXVIII.

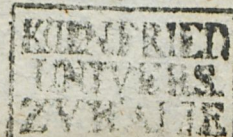
ADITO

GRATVLATVR

CAROLVS FRIDERICVS SCHVBERT

CIZ. MISN. LL. C.

HELMSTADII STANNO DRIMBORNIANO.

67.13. num. 21.

1748, 11

12